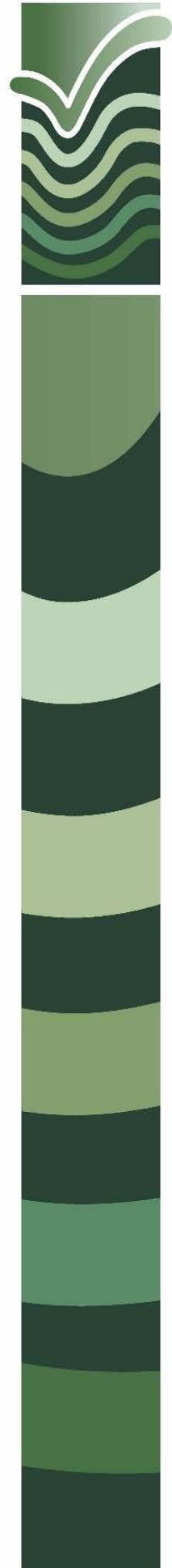

CYNGOR SIR PENFRO

PLANT AC YSGOLION

**CYNLLUN STRATEGOL Y GYMRAEG
MEWN ADDYSG (CSGA)
2017-2020**

Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg 2017-2020

Gweledigaeth:

Mae gan yr Awdurdod hwn weledigaeth eglur ar gyfer datblygu ac ehangu addysg cyfrwng Cymraeg:

Sicrhau fod pob disgybl yn gallu manteisio ar addysg cyfrwng Cymraeg o'r safon uchaf ar draws yr Awdurdod.

Mae'r weledigaeth hon yn seiliedig ar yr egwyddorion allweddol hyn:

- Cydnabod hawl pob plentyn i ddysgu'r iaith Gymraeg
- Hyrwyddo'r safonau uchaf posibl
- Yr angen i drin y Gymraeg a'r Saesneg yn gyfartal
- Hyrwyddo manteision dwyieithrwydd

Mae Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg yr Awdurdod yn adlewyrchu cyd-destun polisi a blaenoriaethau Llywodraeth Cymru fel y'u nodwyd mewn dogfennau fel 'Ailysgrifennu'r Dyfodol', 'Dyfodol Llwyddiannus', 'Cendlaethau'r Dyfodol'. Bydd llwyddiant y cynllun yma yn dibynnu ar y modd y bydd yr Awdurdod wedi:-

- Sicrhau cydraddoldeb a chynhwysiad fel bod gan bawb yr hawl i fynediad i addysg Gymraeg
- Sicrhau fod gan ein dysgwyr y sgiliau angenrheidiol i'w defnyddio yn y gweithle ac yn gymdeithasol
- Sicrhau y defnydd o gymhwysedd digidol i hybu a chyfoethogi yr iaith Gymraeg
- Sicrhau bod ysgolion cyfrwng Cymraeg yn cynorthwyo ysgolion eraill i ddatblygu ar y continwwm ieithyddol

Mae'r Cynllun hefyd yn pwysleisio ymrwymiad i gydweithio ar lefel rhanbarthol a chenedlaethol. Bydd yr Awdurdod yn gweithio ar y cyd â gwasanaethau eraill, gyda darparwyr gwirfoddol a phob carfan berthnasol arall i lunio seilwaith a fydd yn atgyfnerthu datblygiad dysgu Cymraeg yn y cartref, yn yr ysgol ac yn y gymuned yn gyffredinol. Trwy wella'r broses o gynllunio'r ddarpariaeth yn y cyfnodau addysgol cyn-statudol a statudol, mae'r Awdurdod yn sicrhau ei fod yn ymateb yn bositif i'r galw am addysg drwy gyfrwng y Gymraeg.

Bydd y nodau ac amcanion canlynol yn galluogi yr Awdurdod i wireddu y weledigaeth uchod:

Erbyn 2020 bydd-

1. Ysgol 3-16 oed Gymraeg wedi ei sefydlu yn Hwlfordd

- Sefydlu Canolfan Iaith yn ardal Hwlfordd gan ddiogelu y ddarpariaeth bresennol yng ngogledd y sir i sicrhau fod modd trosgwlyddo o addysg cyfrwng Saesneg i cyfrwng Cymraeg ar unrhyw adeg ar hyd y daith addysgol
- Sicrhau adnoddau dynol o'r radd flaenaf ar gyfer llwyddiant yr Ysgol 3-16
- Ystyried ehangu y ddarpariaeth ôl 16 oed cyfrwng Cymraeg
- Hyrwyddo a marchnata addysg cyfrwng Cymraeg a dwyieithog mewn partneriaeth ag ERW a Llywodraeth Cymru.

2.Safonau Cymraeg Iaith Gyntaf ac Ail iaith yn gyson uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol.

- Gweithio ar y cyd â phob ysgol ac yn Rhanbarthol er mwyn gwella safon y Gymraeg, yn iaith gyntaf ac yn ail iaith.
- Sicrhau bod hwyrddyfodiaid sy'n mynychu'r Canolfannau Iaith yn gallu ymdoddi'n naturiol yn eu hysgol a'u cymuned, a chyflawni eu llawn botensial ieithyddol.
- Darparu cefnogaeth i ysgolion i sicrhau bod pob disgybl sy'n derbyn addysg yn bennaf trwy gyfrwng y Gymraeg mewn ysgolion Cyfrwng Cymraeg yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu'r Gymraeg yn rhugl erbyn diwedd CA2.
- Darparu cefnogaeth arbenigol i sicrhau cyfleoedd cyfartal ieithyddol addysg cyfrwng Cymraeg i blant a phobl ifanc gydag anghenion addysgol ychwanegol.
- Darparu cyfleoedd i wella sgiliau ieithyddol ymarferwyr er mwyn sicrhau y ddarpariaeth orau.

3.Gwelliant mesuradwy yn y dilyniant rhwng cyn Ysgol a'r Cyfnod Sylfaen, ac hefyd CA2 a CA3.

- Diwygio polisi iaith yr Awdurdod i gefnogi ysgolion wrth iddynt wynebu rhwystrau dilyniant gan ddilyn arfer dda mewn Awdurdodau eraill
- Darparu gwybodaeth i rieni i hybu dilyniant addysg cyfrwng Cymraeg i sicrhau gwir ddwyieithrwydd gydol oes.
- Cydweithio gyda'r Mudiad Meithrin i hybu dilyniant a pharhad i addysg gynradd drwy gyfrwng y Gymraeg.
- Darparu cefnogaeth i ysgolion penodol wrth iddynt newid categori ieithyddol - EW/TR i gategori CC
- Sicrhau fod pob disgybl yn gallu manteisio ar addysg cyfrwng Cymraeg ar draws pob cyfnod allweddol a hynny o fewn pellter teithio rhesymol

4.Asesu'r galw am addysg cyfrwng Gymraeg ac ymateb i'r canfyddiadau, gan greu cynnydd yn y niferoedd sydd yn derbyn addysg cyfrwng Cymraeg .

- Cynnal asesiad yn ardaloedd Abergwaun/Wdig/Treletert a Penfro ar sail newid categoriau ieithyddol
- Sicrhau bod cynlluniau yr Awdurdod ar gyfer Ysgolion 21 Ganrif yn hybu a datblygu addysg cyfrwng Cymraeg mewn ardaloedd penodol e.e. Band A-Ysgol Hafan y Môr
- Ysytiried canfyddiadau mesur y galw fel sail i fuddsoddiad prosiectau Rhaglen Ysgolion 21ain Canrif
- Monitro niferoedd o ddisgyblion o ardal Aberdaugleddau sydd yn dewis addysg cyfrwng Cymraeg yn Ysgol Glan Cleddau
- Defnyddio arfer dda o rhan mesur y galw mewn Awdurdodau eraill fel sail i wella ein strwythurau presennol
- Y Fforwm i sefydlu, gweithredu a monitro y Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg

Caiff cludiant am ddim ei ddarparu yn unol â Mesur Teithio gan Ddysgwyr Cymru. Mae'r trefniadau hyn yn berthnasol i ddysgwyr sy'n byw yn Sir Benfro neu sy'n cael eu hystyried yn gyfrifoldeb Cyngor Sir Penfro. Bydd yr Awdurdod yn darparu cludiant ar gyfer disgyblion addysg uwchradd cyfrwng Cymraeg. Bydd cludiant yn cael ei ddarparu o fannau casglu penodol. Cyfrifoldeb y rhieni fydd sicrhau bod disgyblion yn cyrraedd y manau casglu hyn. Bydd sefydlu Ysgol 3 -16 oed yn Hwlfordd yn 2018 yn lleihau pellter teithio i ganran sylweddol o ddisgyblion.

Deilliant 1: Mwy o blant saith oed yn cael eu haddysgu drwy gyfrwng y Gymraeg

Sefyllfa gyfredol	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020
Yn 2016 aseswyd 273 o ddisgyblion (21%) Blwyddyn 2. Mae hyn yn gynnydd o 2% ers 2013.	20% 284 disgybl	22% 264 disgybl	23% 275 disgybl	25% 215 disgybl

Prif Amcanion

- Sicrhau lleoedd ychwanegol i blant yn y sector cyfrwng Cymraeg
- Newid categorïau ieithyddol ysgolion penodol
- Sicrhau fod darpariaeth ar gyfer hwyr ddyfodiaid yn eu galluogi i barhau gydag addysg cyfrwng Cymraeg yn sector uwchradd
- Cynyddu y ganran sy'n trosglwyddo o'r lleoliadau cyfrwng Cymraeg cyn Ysgol i'r ysgolion cyfrwng Cymraeg

Datganiad cefnogol

Categoriâu ieithyddol presennol:-

Ysgolion cyfrwng Cymraeg cynradd=15

Dwy ffrwd =3

Trawsnewidiol=2

EW=4

Ym mis Medi 2016 agorwyd Ysgol Hafan y Môr yn Ninbych y Pysgod. Cyn hyn derbynai y disgyblion eu haddysg mewn ffrydiau o fewn Ysgol Babanod ac Ysgol Iau Dinbych yn Pysgod. O ganlyniad i arian 21 Ganrif a'r cynnydd yn y niferoedd oedd yn dewis addysg cyfrwng Cymraeg sefydlwyd Ysgol Hafan y Môr lle mae 111 o ddisgyblion (Medi 2016). Nid yw diffyg capasiti yn her ar hyn o bryd yn unrhyw ysgol, fodd bynnag drwy asesu'r galw mewn ardaloedd penodol mae'r Awdurdod yn monitro ac ymateb i ganfyddiadau. Cynhaliwyd asesiadau mesur y galw yn ardaloedd Aberdaugleddau a Tŷ Ddewi yn ystod 2013 a 2014. Yn ôl y cyfrifiad diweddaraf mae dwy Ysgol cyfrwng Cymraeg ar hyn o bryd o fewn trothwy capasiti o 10%. Mae'r Awdurdod Lleol yn adolygu capasiti ysgolion yn flynyddol er mwyn cynllunio ar gyfer llefydd. Drwy'r adolygiad mae gan yr Awdurdod gyfle i sicrhau

digon o leoedd gan ystyried darpariaeth mewn ysgolion cyfagos sydd â chapasiti, gan adolygu'r categorïau yn ôl y galw. Mae ffedereiddio anffurfiol wedi ei sefydlu eleni rhwng Ysgol Maenclochog ac Ysgol Brynconin. Bydd hyn yn arwain at arweinyddiaeth gref strategol. Cynhaliwyd asesiad o'r angen am addysg cyfrwng Cymraeg yn ystod bodolaeth y cynllun strategol blaenorol, ac o ganlyniad bydd Ysgol 3-16 oed yn cael ei sefydlu yn ardal Hwlfordd erbyn 2018. Mae gweithredu i symud Ysgol Croesgoch o EW i'r Categori Cyfrwng Cymraeg dros gyfnod o amser ar waith. Mae'r Awdurdod hefyd yn ymwybodol fod angen symud Ysgol Wdig ac Ysgol Ger y Llan i'r Categori Cyfrwng Cymraeg yn ystod bodolaeth y Cynllun Strategol newydd. Bydd canfyddiadau asesiad galw cylch Abergwaun yn ystod bodolaeth y cynllun newydd (1 ysgol dwy ffrwd, 1 ysgol TR ac 1 ysgol EW) yn cyfeirio'r Awdurdod tuag at gynyddu'r ddarpariaeth. Mae'r Awdurdod yn cynhyrchu llyfryn ar gyfer rhieni ar y cyd gyda'r Mudiad Meithrin er mwyn annog rhieni i fanteisio ar addysg cyfrwng Cymraeg. Mae data yn dangos tyfiant o 2% mewn addysg cyfrwng Cymraeg yn y Cyfnod Sylfaen. Fodd bynnag, mae angen gwella canran dilyniant o'r cyfnod cyn stadudol i addysg statudol yn ardaloedd Abergwaun ac Arberth. Yn ardal Abergwaun ac Arberth anelir i dargedu tyfiant o 3% yn y niferoedd sydd yn trosglwyddo i addysg Gymraeg yn ystod oes y Cynllun Strategol newydd. Prin yw'r ardaloedd yn y sir sydd yn gymwys ar gyfer darpariaeth 'Dechrau'n Deg'. Mi fydd yr Ysgol Gymraeg Newydd Hwlfordd yn cynnig gofal cofleidiol (wrap around), ac mae angen ystyried ehangu'r ddarpariaeth i gynnwys y cynllun Gofal Plant 30 awr. Bydd y ddarpariaeth hefyd yn anelu at ddarparu gwasanaeth 'Dechrau'n Deg' yn ystod oes y Cynllun Strategol newydd. Mae yna ganolfan iaith yn ardal Abergwaun ac ardal Preseli ar gyfer hwyrdydfodiaid yn bennaf ar gyfer disgyblion Cyfnod Allweddol 2. Disgwylir i bob hwyrdydfodiad Cyfnod Allweddol 2 sy'n derbyn addysg cyfrwng Cymraeg fynychu un o'r canolfannau iaith. Mewn eithriadau prin gall disgyblion Blwyddyn 2 fynychu canolfan iaith. Trwy sefydlu canolfan iaith yn Hwlfordd bydd modd i ddisgyblion addysg cyfrwng Saesneg sydd yn dymuno trosglwyddo i addysg cyfrwng Cymraeg yn gallu caffael y sgiliau ieithyddol allweddol. Byddwn yn cydweithio gydag Adran Cynllunio yr Awdurdod er mwyn bod â gwybodaeth gyfredol am unrhyw gynlluniau adeiladu a fyddai yn amharu ar addysg cyfrwng Cymraeg.

Cyfrifoldeb

- Ymgynghorydd Her â chyfrifoldeb am y Gymraeg
- Swyddog Cynllunio Lleoedd
- Mudiad Meithrin

Deilliant 2: Mwy o ddisgyblion yn parhau i wella eu sgiliau Cymraeg wrth drosglwyddo o'r ysgol gynradd i'r ysgol uwchradd

Sefyllfa gyfredol	2017/2018	2018/2019	2019/2020
Yn 2013 aseswyd 244 o ddisgyblion CA2 -18.8% o'r garfan (Iaith Gyntaf)	2.8%	2.7%	2.6%
Yn 2016 (CA3) roedd y nifer yma wedi syrthio i 177 - 15.8% o'r garfan	18 disgybl	13 disgybl	24 disgybl

*Erbyn 2021 bydd carfan Blwyddyn 9 gyntaf Ysgol Gymraeg Hwlfordd wedi eu hasesu. Targedir i leihau y bwllch i llai na 2.2%

Prif Amcanion

- Dadansoddi data trosglwyddo Mudiad Meithrin a CA2 i CA3 i adnabod bylchoedd mewn dilyniant a gweithredu i godi canranau (Gweler targedau isod)
- Cynyddu y ganran sy'n trosglwyddo i Ysgol y Preseli o'r ysgolion cynradd i 90%
- Sicrhau bod 95% o ddisgyblion sydd yn mynychu cwrs Bwrlwm yn dilyn y cwrs mamiaith yn Ysgol Bro Gwaun
- Gosod targed dilyniant o 100% i ddisgyblion Blwyddyn 6 Ysgol Gymraeg Glan Cleddau a'r Uned Gymraeg Ysgol Gelli Aur, i'r Ysgol newydd 3-16 oed yn 2018

Datganiad cefnogol:

Yn dilyn tracio carfan Blwyddyn 6 o 2013 i Blwyddyn 9 yn 2016 mae cwmp o 3% yn y dilyniant. Mae hyn yn fwlch sylweddol. Mae gwella dilyniant ieithyddol, yn enwedig rhwng Cyfnod Alweddol 2 a 3 yn un o brif nodau yr Awdurdod -gweler y weledigaeth. Yn ardal Abergwaun lle nad oes ysgol Gymraeg benodedig mae canran uchel o ddysgwyr yn derbyn addysg cyfrwng Cymraeg yn y sector cynradd oherwydd cyfleustra, ond sydd yn dewis addysg cyfrwng Saesneg am ei fod ar gael wrth drosglwyddo i addysg uwchradd. Yn aml, mae diffyg ymarfer yr iaith yn arwain at gwmp pellach yn ystod Cyfnod Alweddol 3. Fodd bynnag, yn ystod oes y Cynllun Strategol rhaid ystyried y bydd gweithgareddau'r siarter iaith yn dileu rhywfaint o effaith y diffyg ymarfer gan fod pwyslais gref ar wella sgiliau llafar y disgyblion. Mae pwyllgor marchnata Ysgol y Preseli yn hyrwyddo addysg drwy gyfrwng y Gymraeg i ddarparu disgyblion. Mae'r cwrs Bwrlwm a'r Bwrlwm Bach i ddisgyblion Blwyddyn 6 o glwstwr Bro Gwaun a weithredir am dair wythnos yn Ysgol Bro Gwaun yn fodd i annog disgyblion barhau gydag addysg drwy gyfrwng y Gymraeg. Mae gan y ddwy ysgol gynlluniau, ymarferion a gweithdrefnau trosglwyddo cadarn sydd yn cael ei monitro'n gyson gan yr Awdurdod Lleol. Ffactor arall yw y pellter sydd rhaid i ddisgyblion waelod y Sir deithio i gael mynediad i addysg Uwchradd cyfrwng Cymraeg. Bydd sefydlu Ysgol 3 - 16 oed yn Hwlfordd yn dileu y rhwystr yma. O 2018 bydd addysg cyfrwng Cymraeg Uwchradd ar gael o fewn pellter teithio rhesymol i bob disgybl sydd yn dewis parhau gydag addysg cyfrwng Cymraeg.

Cyfeirio at y data yn yr atodiad
Data Mudiad Meithrin yn dod yn Tachwedd

Cyfrifoldeb

- Penaethiaid Uwchradd
- Ymgynghorydd Her â chyfrifoldeb am y Gymraeg
- Mudiad Meithrin

Deilliant 3: Mwy o fyfyrwyr 14-16 yn astudio ar gyfer cymwysterau drwy gyfrwng y Gymraeg

Deilliant 4: Mwy o fyfyrwyr 14-19 oed yn astudio pynciau drwy gyfrwng y Gymraeg, mewn ysgolion, colegau a dysgu seiliedig ar waith.

Nodwyd y sefyllfa bresennol a thargedau sy'n ymwneud â chanran y dysgwyr sy'n cofrestru i wneud TGAU Cymraeg (laith Gyntaf) a gofrestrwyd ar gyfer o leiaf dau gymhwyster pellach drwy gyfrwng y Gymraeg.

Sefyllfa gyfredol	2017/2018	2018/2019	2019/2020
12% 141 disgybl	12.1% 148 disgybl	12.2% 129 disgybl	12.3% 122 disgybl

Nodwyd y sefyllfa bresennol a thargedau sy'n ymwneud â chanran y dysgwyr sy'n cofrestru i wneud TGAU Cymraeg (laith Gyntaf) a gofrestrwyd ar gyfer o leiaf pump cymhwyster pellach ar lefel 1 neu lefel 2 drwy gyfrwng y Gymraeg

Sefyllfa gyfredol	2017/2018	2018/2019	2019/2020
4.8% 75 disgybl	4.9% 79 disgybl	5.0% 70 disgybl	5.1% 67 disgybl

Amcanion

- Cefnogi Ysgol Bro Gwaun i'w galluogi i barhau i gynnig rhai pynciau drwy gyfrwng y Gymraeg
- Monitro y ganran sydd yn trosglwyddo o addysg cyfrwng Cymraeg Cynradd i wella'r dilyniant ym Mlwyddyn 10/11
- Sicrhau dilyniant o 100% rhwng Cyfnod Allweddol 3 i 4
- Cryfhau y cyswllt gyda Choleg Sir Benfro er mwyn hyrwyddo amrediad ehangach o gyrsiau trwy gyfrwng y Gymraeg

Datganiad cefnogol

Gan mai dim ond dwy Ysgol sydd yn cynnig 2 bwnc neu fwy drwy gyfrwng y Gymraeg yn ystod oes y Cynllun yma, annhebygol iawn fydd y cynnydd yn fesuradwy. Er hyn, mi fydd swyddogion yr Awdurdod Lleol yn cefnogi Ysgol Bro Gwaun drwy'r cwrs Bwrlwm, Bwrlwm Bach a'r Siarter laith er mwyn annog disgyblion i ddilyn pynciau drwy gyfrwng y Gymraeg a chynyddu'r ddarpariaeth. Erbyn 2023 bydd y garfan gyntaf o ddisgyblion Blwyddyn 11 yn Ysgol Gymraeg Hwlfordd yn cyfrannu tuag at gynnydd sylweddol yn y canlyniadau. Gan mai dim ond un Ysgol sydd yn cynnig pump bwnc neu fwy drwy gyfrwng y Gymraeg yn ystod oes y Cynllun yma, annhebygol iawn fydd y cynnydd yn fesuradwy. Drwy weithgareddau y Siarter laith a Gwobrau Shwmae mae'r Awdurdod wedi dechrau cryfhau'r cyswllt rhwng yr Awdurdod a'r Coleg. Fodd bynnag, yn sgil sefydlu ysgol 3-16 oed cyfrwng Cymraeg yn Hwlfordd a dileu'r chweched dosbarth yn Ysgol Bro Gwaun mae angen i'r Awdurdod a Choleg Sir Benfro weithio ar y cyd i osod cynlluniau mewn lle i sicrhau darpariaeth ôl-16 oed cyfrwng y Gymraeg.

Cyfrifoldeb

Ymgynghorydd Addysg 14-19 oed
Penaethiaid Ysgol y Preseli ac Ysgol Bro Gwaun
Swyddogion perthnasol Coleg Sir Benfro

Deilliant 5: Mwy o fyfyrwyr â sgiliau uwch yn y Gymraeg

Gweler data yn yr Atodiad

Prif Amcanion

- Codi safonau llythrennedd - yn bennaf yn y sector gynradd
- Sicrhau cyfleoedd ar hyd y continwrm ieithyddol i blant a phobl ifanc ddefnyddio'r iaith.
- Sicrhau bod gan ddisgyblion y sgiliau ieithyddol angenrheidiol i gyfathrebu yn effeithiol yn y gweithle a'r gymuned
- Hybu a gweithredu Cymraeg Campus a'r Siarter Iaith yn yr ysgolion

Datganiad cefnogol

Mi fydd defnydd cymdeithasol pobl ifanc o Fframwaith Mapio Cymru yn cael ei ddefnyddio ar gyfer gweithio gyda pharateriaid perthnasol er mwyn cynyddu'r defnydd o'r Gymraeg yn gymdeithasol. Mae'r Fforwm yn cynnwys ystod a bartneriaid perthnasol gan fodloni gofynion y cyfansoddiad.

Mae codi safonau yn y Gymraeg yn ganolog i lwyddiant y cynllun strategol yma. Ar sail tystiolaeth cymedrol yn y clystyrau rydym yn ffyddiog fod systemau tracio a recordio cynnydd yn gadarn, ond nid yw hyn wedi cael effaith gadarnhaol ar safonau. Mae angen dadansoddi canlyniadau diweddaraf fesul ysgol a thargedu'r ysgolion sy'n tangyflawni. Bydd Ymgynghorwyr Her yn monitro Cynlluniau Datblygu Ysgol i sicrhau bod codi safonau y Gymraeg yn flaenoriaeth. Bydd athrawon ymgynghorol yn targedu ysgolion sydd yn perfformio'n dda er mwyn rhannu arfer dda gydag eraill e.e craffu ar waith, arsylwi addysgu. Trwy weithio yn agosach ag Awdurdodau eraill o fewn y Rhanbarth gallwn ddysgu wrth, ac efelychu, llwyddiannau eraill. Yn y sector Uwchradd mae cynlluniau ar gyfer y 6ed Dosbarth yn ystyriaeth allweddol yn yr ymgynghoriad presennol. Mae cydweithio llwyddiannus rhwng yr Awdurdod a'r Urdd wedi arwain at gynyddu y llwyddiannau cenedlaethol. Mae y cydweithio yma hefyd yn gwella ac ymestyn cyfleoedd i wneud defnydd anffurfiol o'r Gymraeg. Mae swyddogion Menter Iaith hefyd yn cynnig gwasanaeth mewn ysgolion lle mae'r pwyslais ar ddefnydd naturiol yr iaith. Mae angen parhau i gefnogi ysgolion i ddefnyddio prosiect cefnogi arferion iaith. Mae llwyddiant y cwis llyfrau ar lefel Gendlaethol yn dystiolaeth o'r iaith yn cael ei ddefnyddio y tu allan i'r ystafell ddosbarth. Mae cylchgrawn tymhorol a gynhyrchir gan Athrawes Bro yn hybu darllen, ond bwriedir ei ymsetyn i fod yn adnodd a fydd yn hybu cyfathrebu digidol. Mae arfer arloesol Gwobrau Shwmae Sir Benfro wedi sicrhau cyfleoedd i ddisgyblion ddefnyddio eu Cymraeg ac i rannu eu profiadau er enghriaft, Criwiau Cymraeg.

Mae cynllun Cymraeg Campus wedi arwain at ymrwymiad ysgolion ail iaith i ymestyn defnydd anffurfiol o'r iaith. Bydd lawsnio y Siarter Iaith yn digwydd ar lefel rhanbarthol yn y dyfodol agos. Mae monitro cyfleoedd ar gyfer defnyddio Cymraeg yn y gymuned yn ffocws penodol i Fforwm y Gymraeg. Mae angen manteisio ar yr hyn sydd wedi ei gyflawni o rhan defnydd anffurfiol o'r iaith drwy sefydlu partneriaethau rhwng ysgolion i ymestyn yr arfer dda.

Cyfrifoldeb

Cydlynwyr Iaith o fewn ysgolion
Byrddau Llywodraethol

Deilliant 6: Darpariaeth Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY) cyfrwng Cymraeg

Prif Amcanion

- Cynnal cyfarfodydd yn dymhorol gyda Pennaeth Cynhwysiad i fonitro y ddarpariaeth
- Cydweithio gyda swyddogion Bwrdd Iechyd i sicrhau bod cyfathrebu yn digwydd yn yr iaith ddewisol
- Cynnal awdit i fesur y galw am yr angen o ran adnoddau ymyrraeth a darpariaeth cynnal ymddygiad yn y Gymraeg.
- Monitro darpariaeth Canolfannau Dysgu Arbenigol e.e. Y Porth a'r Harbwr i sicrhau gwasanaeth dwyieithog/cyfrwng Cymraeg yn ôl angen yr unigolyn.

Datganiad cefnogol

Trwy gynnal cyfarfodydd fel y nodwyd uchod bydd yr Awdurdod mewn sefyllfa cryfach i sicrhau gwell darpariaeth ar draws holl feysydd arbenigedd Anghenion Dysgu Ychwanegol. Mae'r sefyllfa bresennol o ran darpariaeth arbenigedd dynol i ddisgyblion sydd ag anghenion dysgu ychwanegol wedi gwella e.e Seicolegydd Addysg, Therapyddion Iaith a Lleferydd, ond mae yna fylchau allweddol yn y ddarpariaeth fel Arbenigwyr ar gyfer problemau clywedol, gweledol, Awtistiaeth ac ymddygiad. Wrth ricriwtio staff i swyddi penodol rhoir ystyriaeth i allu ieithyddol ymgeiswyr. Mae rhaglenni fel 'Llythrennedd Ymarferol' wedi caniatáu adnabyddiaeth cynnar o anghenion ac wedi sicrhau yr ymyrraeth briodol. Yn dilyn awdit o adnoddau dynol, asesu ac ymyrraeth (Medi 2016), lle rhyddhawyd dwy athrawes arbenigol o'r sector cyfrwng Cymraeg, bydd cynhyrchu deunydd pwrpasol drwy gyfrwng y Gymraeg yn flaenoriaeth. Bydd yr Awdurdod yn gweithio ar lefel Rhanbarthol a Chenedlaethol i gynhyrchu adnoddau sydd yn gyfoes a phwrpasol. Mae cynrychiolwyr o'r Canolfannau Dysgu Arbenigol yn mynychu cyfarfodydd i hyrwyddo gwellianau yn y meysydd yma. Mae angen fod y pwyllgor yma yn adrodd nôl i'r Fforwm Addysg Gymraeg. Trwy gyfathrebu yn agosach gydag arweinwyr y canolfannau gellr sicrhau y defnydd effeithiol o adnoddau ac arbenigedd. Mae'r Awdurdod Lleol wedi cynnal adolygiad o'r ddarpariaeth (Tymor yr Haf a Hydref 2017) gan nodi arfer dda a meysydd datblygol, yn ogystal â chynlluniau i fynd i'r afael â chynllunio ar gyfer y dyfodol. Bydd yr Awdurdod ac ysgolion yn gweithio'n agos gyda rhieni wrth gynllunio llwybr addysg eu plant. Nid oes un disgybl yn methu cael mynediad i addysg cyfrwng Cymraeg oherwydd diffyg darpariaeth arbenigol, ond rydym yn cydnabod fod y bylchau y cyfeirir atynt uchod yn cyfyngu'r effeithiolrwydd.

Cyfrifoldeb

Pennaeth Cynhwysiad
Swyddogion a staff Ymgynghorol yr Awdurdod
Swyddogion Bwrdd Iechyd
Aelodau pwyllgor Cynhwysiad
Swyddogion Asiantaethau Allanol

Deilliant 7: Cynllunio'r gweithlu a datblygiad proffesiynol parhaus (DPP)

Prif Amcanion

- Cynnal archwiliad iaith i dracio cynnydd sgiliau ieithyddol ac i gynllunio ar gyfer gwelliant
- Parhau i hyrwyddo yr hyfforddiant sabothol a'r hyfforddiant mewnol a ddarperir gan athrawon ymgynghorol yr Awdurdod.
- Monitro Cynlluniau Datblygu Ysgol i sicrhau bod arweinwyr yn cynllunio ar gyfer gwella sgiliau ieithyddol y gweithlu.
- Gweithredu system i sicrhau arweinwyr o'r ansawdd uchaf ar gyfer y dyfodol

Datganiad cefnogol

Mae'r Awdurdod wedi cynnal dau archwiliad iaith dros y bedair mlynedd diwethaf. O ganlyniad mae'r Awdurdod wedi adnabod a thargeddu ysgolion ar gyfer gwella sgiliau ieithyddol y gweithlu. Mae canran uchel o'n hysgolion wedi manteisio ar y cwrs sabothol. Mae parhau gyda hyn dal yn flaenoriaeth. Bwriad yr Awdurdod yw sefydlu a defnyddio 'Pencampwyr Iaith' sef staff sydd wedi mynychu'r cyrsiau sabothol yn llwyddiannus er mwyn modelu, cefnogi a sicrhau dilyniant i fynychwyr eraill. Mae athrawon ymgynghorol iaith gyntaf ac ail iaith hefyd yn darparu hyfforddiant yn y gweithle i staff mewn ysgolion sydd wedi eu targedu ar sail angen/bwriad newid Categori ieithyddol, er enghraifft sesiynau wythnosol dros gyfnod o dymor. Bydd ffocws cryfach ar sicrhau bod ysgolion yn blaenoriaethu datblygiad proffesiynol parhaus sydd yn cynnwys gwella sgiliau ieithyddol. Bydd yr Awdurdod yn cydweithio â'r Rhanbarth a'r Cynulliad i sicrhau cefnogaeth ar gyfer gwella y ddarpariaeth amgen drwy gyfrwng y Gymraeg. Disgwylir i'r Penaethiaid gynllunio a gweithredu ar gyfer hyn, gan glustnodi cyllid digonol ar ei gyfer. Mae ricriwtio Penaethiaid yn y sector gynradd yn achosi consyrn. I oresgyn hyn bydd yr Awdurdod yn adnabod darpar arweinwyr yn gynnar a darparu cwrs i Arweinwyr canol ar eu cyfer. Bydd hyn yn arwain at ymgeisio ar gyfer y CPCP. Lle mae diffyg ricriwtio o ansawdd uchel bydd yr Awdurdod yn ystyried cydweithio gyda byrddau Llywodraethol i ffedereiddio ysgolion er mwyn sicrhau arweinyddiaeth o'r safon uchaf.

Cyfrifoldeb

Penaethiaid

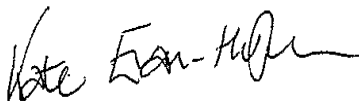
Ymgynghorydd her

Athrawon Ymgynghorol

Ymgynhori

Mae'r Awdurdod wedi dilyn canllawiau Llywodraeth Cymru a deuth y cyfnod ymgynhori I ben ar Rhagfyr 9fed. Derbyniwyd 8 ymateb, 4 wrth unigolion a 4 wrth y mudiadau canlynol- Cymdeithas yr Iaith, rhag, Comisiynydd y Gymraeg ac Adran Cynhwysiad Cyngor Sir Penfro. Byddwn yn ymateb i sylwadau yr uchod cyn cyflwyno y CSGA terfynol.

Llofnodwyd:

Dyddiad: 2.10.17

(Mae angen llofnod y Prif Swyddog Addysg o fewn yr awdurdod lleol)

Data (Atodiad 1)

**Deilliant 1: Mwy o blant saith oed yn cael eu haddysgu drwy gyfrwng y Gymraeg
Plant saith oed sydd yn cael eu haddysgu drwy gyfrwng y Gymraeg**

Blwyddyn	Nifer	Canran
2013	249	19%
2014	258	19.7%
2015	252	19.1%
2016	274	21%
2017	284	21%

Deilliant 2: Mwy o ddysgwyr yn parhau i wella eu sgiliau iaith wrth drosglwyddo o'r ysgol gynradd i'r ysgol uwchradd

Cymharu canran disgyblion Blwyddyn 9 sy'n cael eu hasesu yn y Gymraeg (Iaith Gyntaf) â chanran y dysgwyr Blwyddyn 6 a aseswyd mewn Cymraeg (Iaith Gyntaf) dair blynedd yn gynharach

Carfan	Nifer aseswyd Cymraeg Iaith Gyntaf	Canran aseswyd Cymraeg Iaith Gyntaf
BI 6 yn 2013	254	18.8%
BI 9 yn 2016	177	15.8%

Deilliant 5: Mwy o fyfyrwyr â sgiliau uwch yn y Gymraeg

Gwella darpariaeth a safonau Cymraeg Iaith Gyntaf

2016	% yn cyflawni y deilliant / lefel disgwylidig	% Cenedlaethol	Safle yr Awdurdod	TARGED AR GYFER 2020
Cyfnod Sylfaen	88.3%	90.7%	19eg	92.5%
Cyfnod Allweddol 2	84.5%	90.8%	20ed	91.5%

Cyfnod Allweddol 3	98.3%	92.0%	1af	98.5%
Cyfnod Allweddol 4 - % yn cyrraedd graddau A*-C mewn TGAU Cymraeg Iaith Gyntaf – data heb ei gadarnhau	88.7% Heb ei gadarnhau	75.2% (2015)		90%

Gwella darpariaeth a safonau Cymraeg ail iaith

2016	% yn cyflawni y deiliant / lefel disgwylidig	% Cenedlaethol	Safle yr Awdurdod	TARGED AR GYFER 2020
Cyfnod Allweddol 2	76.7%	77.9%	12ed	80%
Cyfnod Allweddol 3	82.3%	81.9%	11eg	84%

Canran y disgyblion diwedd Cyfnod Allweddol 4 sy'n cyrraedd graddau A*-C mewn TGAU Cymraeg Ail Iaith Cwrs Llawn = 82.4%

Canran y disgyblion diwedd Cyfnod Allweddol 4 sy'n cyrraedd graddau A*-C mewn TGAU Cymraeg Ail Iaith Cwrs Byr = 42.5%

	Targed –erbyn 2020
Cwrs llawn	85.0%
Cwrs byr	50.0%

Canran o'r garfan sydd wedi cofrestru ar gyfer TGAU Cymraeg Ail Iaith Cwrs Llawn	52.9%
Canran o'r garfan sydd wedi cofrestru ar gyfer TGAU Cymraeg Ail Iaith Cwrs Byr	35.5%
Canran o'r garfan sydd heb eu cofrestru ar gyfer y naill na'r llall	11.65

(ii) TGAU Cymraeg Ail Iaith Cwrs Byr; a (iii)

Mwy o ddysgwyr â sgiliau iaith Gymraeg lefel uwch

Cyfanswm cofrestriadau Lefel A Cymraeg iaith Gyntaf presennol fel canran o'r cofrestriadau TGAU Cymraeg iaith Gyntaf ddwy flynedd yn gynharach yw 1.1%

Cyfanswm cofrestriadau Lefel A Cymraeg ail iaith presennol fel canran o'r cofrestriadau TGAU Cymraeg Ail iaith cwrs llawn a byr ddwy flynedd yn gynharach yw 2.3%

Gweler isod niferoedd yn astudio Cymraeg iaith gyntaf neu ail iaith am y ddwy flynedd ddiwethaf.

	Cymraeg iaith Gyntaf	Cymraeg Ail iaith
2014		
BI 12	4	26
BI 13	6	18
2016		
BI 12	4	18
BI 13	4	16

Data trosglwyddo o'r Mudiad Meithrin i addysg Cyfrwng Cymraeg

2015-16				
Sir	Enw Cylch	Nifer Trosglwyddodd i Addysg Gymraeg	% Trosglwyddodd i Addysg Gymraeg	Nodiadau
Penfro	ABERGWAUN, WDIG A'R FRO	5	45.45%	Mae'r cylch yn derbyn arian plant tair oed ond mae'r plant hyn i gyd yn symud ymlaen i'r ysgol Gatholig. Mae plant sydd am addysg Gymraeg yn cael eu hariannu yn Ysgol Glannau Gwaun ac nid y cylch
Penfro	ARBERTH	21	70.00%	
Penfro	BWLCHYGROES	9	100.00%	
Penfro	CASMAEL	8	100.00%	
Penfro	CILGERRAN	9	100.00%	
Penfro	CROESGOCH	10	90.91%	
Penfro	CRYMYCH	11	100.00%	
Penfro	EGLWYSRW	13	100.00%	
Penfro	HERMON	12	100.00%	
Penfro	HWLFFORDD	12	75.00%	
Penfro	LLANDUDOCH	10	100.00%	
Penfro	LLANDYSILIO	12	92.31%	
Penfro	MAENCLOCHOG	11	100.00%	

FFORWM ADDYSG GYMRAEG SIR BENFRO

CYFANSODDIAD A CHYLCH GORCHWYL

1. Cefndir

Gosododd Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 rwymedigaeth statudol ar awdurdodau lleol i baratoi Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg a'i gyflwyno i Lywodraeth Cymru. Diben y Cynllun yw:

- disgwyl i awdurdodau lleol fod yn atebol i Lywodraeth Cymru am gynllunio'r ddarpariaeth addysg cyfrwng Cymraeg ac iaith Gymraeg;
- adlewyrchu nodau'r Strategaeth Addysg Cyfrwng Cymraeg genedlaethol;
- amlygu'r sefyllfa bresennol, amlinellu gweithgareddau priodol a dangos gwelliant;
- dangos cynnydd eglur dros 3 blynedd ym mhob ardal awdurdod lleol a chonsortiw m tuag at gyflawni targedau'r Strategaeth Addysg Cyfrwng Cymraeg.

Mae'r Strategaeth Addysg Cyfrwng Cymraeg genedlaethol yn cynnwys nifer o ganlyniadau y mae'n ofynnol i'r awdurdod lleol adrodd arnynt yn flynyddol i Lywodraeth Cymru, sef:

Canlyniad 1 – Mwy o blant saith oed yn cael eu haddysgu trwy gyfrwng y Gymraeg.

Canlyniad 2 – Mwy o ddysgwyr yn parhau i wella eu sgiliau Cymraeg wrth drosglwyddo o'r ysgol gynradd i'r ysgol uwchradd.

Canlyniad 3 – Mwy o fyfyrwyr 14-16 oed yn astudio cymwysterau trwy gyfrwng y Gymraeg.

Canlyniad 4 – Mwy o fyfyrwyr 16-19 oed yn astudio trwy gyfrwng y Gymraeg mewn ysgolion, colegau a dysgu seiliedig ar waith.

Canlyniad 5 – Mwy o ddysgwyr a chanddynt sgiliau uwch yn y Gymraeg.

Canlyniad 6 – Darpariaeth cyfrwng Cymraeg ar gyfer dysgwyr ag Anghenion Dysgu Ychwanegol.

Canlyniad 7 – Cynllunio'r gweithlu a Datblygiad Proffesiynol Parhaus

Mae Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg y Cyngor yn gosod amcan i sefydlu Fforwm Addysg Gymraeg (y cyfeirir ato fel 'y Fforwm' o hyn ymlaen).

2. Swyddogaethau'r Fforwm

Bydd y Fforwm yn darparu cyfrwng cyfathrebu ffurfiol rhwng Cyngor Sir Penfro, ei ysgolion a gynhelir, a sefydliadau partner eraill sydd â diddordeb mewn addysg Gymraeg yn ardal Sir Benfro ar y cyfryw faterion sy'n ymwneud ag addysg Gymraeg a ragnodir yn Strategaeth Addysg Cyfrwng Cymraeg Llywodraeth Cymru a Chynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg Sir Benfro. Bydd y Fforwm yn monitro, gwerthuso ac adrodd ar gynnydd Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg yr Awdurdod. Ni fydd gan y Fforwm sail statudol.

Yn benodol, bydd y Fforwm yn:

- Gweithredu fel grŵp ymgynghorol ar gyfer datblygu'r Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg

- Monitro'r broses o gyflawni'r Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg yn yr Awdurdod
- Monitro'r ddarpariaeth addysg cyfrwng Cymraeg a gweithredu fel grŵp ymgynghorol ar gyfer datblygiadau yn y dyfodol
- Cyflwyno adroddiad blynyddol i Lywodraeth Cymru sy'n disgrifio cynnydd o ran gweithredu targedau'r Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg yn erbyn yr amserlen gymeradwy
- Monitro p'un a oes digon o leoedd cyfrwng Cymraeg yn ysgolion Sir Benfro
- Monitro nifer y disgyblion sy'n derbyn addysg cyfrwng Cymraeg ar hyn o bryd a nifer y disgyblion y rhagwelir y byddant yn ei derbyn yn y dyfodol
- Monitro blaenoriaeth rhieni am addysg cyfrwng Cymraeg
- Cychwyn arolygon ardal/cymuned o'r galw am addysg cyfrwng Cymraeg ac adrodd ar eu canlyniadau
- Ymateb i gyngor gan Lywodraeth Cymru mewn perthynas ag ansawdd y Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg, a gweithredu fel cyfrwng ar gyfer ymgynghori ar ddiwygiadau iddo
- Darparu cefnogaeth a her er mwyn codi safon addysg Gymraeg ym mhob cyfnod allweddol mewn Cymraeg iaith gyntaf ac ail iaith

3. Aelodaeth

Bydd 16 aelod craidd yn y Fforwm yn cynnwys penaethiaid, swyddogion, rhiant-lywodraethwyr a llywodraethwyr yr Awdurdod Lleol ac asiantaethau eraill perthnasol sy'n cyflawni rôl mewn addysg cyfrwng Cymraeg. Bydd aelodau "craidd" y Fforwm fel a ganlyn:

Cynrychiolwyr Cyngor Sir Penfro

- Aelod y Cabinet dros y Gymraeg
- Ymgynghorydd ERW
- Swyddog Proffesiynol – Cynllunio Lleoedd a Derbyniadau

Cynrychiolaeth ysgolion:

- 2 Bennaeth Uwchradd
- 2 Bennaeth Cynradd – Cyfrwng Cymraeg
- 1 Pennaeth Cynradd – Ffrwd Ddeuol
- 1 Pennaeth Cynradd – Trawsnewidiol
- 1 x Pennaeth Cynradd – cyfrwng Saesneg lle y defnyddir y Gymraeg yn sylweddol
- 1 rhiant-lywodraethwr cyfrwng Cymraeg – Clwstwr Preseli
- 1 rhiant-lywodraethwr cyfrwng Cymraeg – Clwstwr Ysgol Bro Gwaun
- Cynrychiolydd Llywodraethwyr yr Awdurdod Lleol

Sefydliadau partner:

- Mudiad Ysgolion Meithrin
- Menter Iaith Sir Benfro
- Urdd Gobaith Cymru
- Coleg Sir Benfro

Gallai aelodau ychwanegol gael eu gwahodd i gyfrannu at feysydd gwaith amrywiol yn ôl yr angen, a chofnodir eu bod 'yn bresennol'.

4. Cworwm

Y cworwm fydd 50% o aelodau craidd y Fforwm (8).

5. Penodi Aelodau'r Fforwm

Penodir Swyddogion Gwasanaeth Addysg Sir Benfro a chynrychiolwyr ysgolion gan y Cyfarwyddwr Plant ac Ysgolion.

Gwahoddir sefydliadau partner i enwebu cynrychiolydd priodol.

6. Cyfnod yn y swydd

Penodir pob aelod craidd am y cyfnod 2017-20, yn unol ag amserlen y Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg. Gall aelodau gael eu hailbenodi.

7. Diswyddo Aelodau

Bydd aelodau'r Fforwm yn peidio â bod yn aelodau pan fyddant yn peidio â dal y swydd a fu'n gyfrwng iddynt fod yn gymwys i gael eu penodi.

8. Cyfarfodydd y Fforwm

Bydd y Fforwm yn cyfarfod unwaith y tymor o leiaf. Gellir trefnu cyfarfodydd ychwanegol mewn ymgynghoriad â'r Cadeirydd.

Bydd aelod o'r gwasanaeth Cynllunio Lleuedd a Derbyniadau yn darparu swyddogaeth gymorth i'r Fforwm. Bydd yr agenda a dogfennau sy'n berthnasol i'r cyfarfod yn cael eu dosbarthu i'r aelodau o leiaf saith diwrnod cyn cyfarfod y Fforwm, ar ffurf electronig (os delir manylion e-bost) a chopi caled os dymunir.

9. Adrodd

Bydd y Fforwm Cymraeg mewn Addysg yn adrodd ar bob mater i'r Cyfarwyddwr Plant ac Ysgolion.

10. Penodi Cadeirydd ac Is-gadeirydd

Bydd y Cadeirydd yn llywyddu cyfarfodydd y Fforwm. Bydd y Fforwm yn dewis Cadeirydd ac Is-gadeirydd yn y cyfarfod cyntaf bob blwyddyn academaidd. Bydd y Cadeirydd a'r Is-gadeirydd yn gwasanaethu am gyfnod o flwyddyn ac fe allant gael eu haildewis.

11. Is-bwyllgorau

Caiff y Fforwm sefydlu is-bwyllgorau fel y gwêl yn briodol i ystyried materion penodol, a bydd yn penderfynu ar aelodaeth, cylch gorchwyl a gweithdrefnau'r cyfryw is-bwyllgorau fel y bo'n briodol. Bydd y Fforwm yn ystyried gwaith y cyfryw is-bwyllgorau ac yn gwneud argymhellion fel y bo'n briodol.

12. Cyfrinachedd

Gallai gwybodaeth gyfrinachol gael ei rhoi i aelodau'r Fforwm ar adegau i'w cynorthwyo i ddeall y mater dan sylw. Mae'n rhaid i aelodau'r Fforwm gynnal cyfrinachedd y cyfryw wybodaeth.